

פרשת פנחס תשפ"ד
Exeunt Moshe

רמב"ן – הקדמה לספר במדבר

אחר שביאר תורת הקרבנו' בספר השלישי התחיל עתה לסדר בספר הזה המצות שנצטוו בענין אהל מועד וכבר הזהיר על טומאת מקדש וקדשיו לדורות. ועתה יגביל את המשכן בהיותו במדבר כאשר הגביל הר סיני בהיות הכבוד שם צוה והזר הקרב יומת כאשר אמר שם כי סקול יסקל וצוה ולא יבאו לראות כבלע את הקדש ומתו כאשר הזהיר שם פן יהרסו אל ה' לראות וגו' וצוה ושמרתם את משמרת הקדש ואת משמרת המזבח כאשר אמר שם וגם הכהנים הנגשים אל ה' יתקדשו וגו' והכהני' והעם וגו' והנה צוה איך תהיה משמרת המשכן וכליו ואיך יחנו סביב ויעמוד העם מרחוק והכהנים הנגשים אל ה' איך יתנהגו בו בחנותו ובשאת אותו ומה יעשו במשמרתו והכל מעלה למקדש וכבוד לו כמו שאמרו אינו דומה פלטרין של מלך שיש לו שומרין לפלטרין שאין לו שומרין והספר הזה כולו במצות שעה שנצטוו בהם בעמדם במדבר ובנסים הנעשים להם לספר כל מעשה ה' אשר עשה עמהם להפליא וספר כי החל לתת אויביהם לפניהם לחרב וצוה איך תחלק הארץ להם ואין בספר הזה מצות נוהגות לדורות זולתי קצת מצות ובעניני הקרבנות שהתחיל בהן בספר הכהנים ולא נשלם ביאורן שם והשלימן בספר הזה :

במדבר פרק כה

(ה) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל שְׁפֹטֵי יִשְׂרָאֵל הֲרֹגוּ אִישׁ אֶנְשֵׁי הַנְּצַמְדִים לְבַעַל פְּעֹר: (ו) וְהָנָה אִישׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל בָּא וַיִּקְרַב אֶל אַחִיו אֶת הַמְדִינִית לְעֵינֵי מֹשֶׁה וּלְעֵינֵי כָל עַדְת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְהָמָּה בָכִים פָּתַח אֹהֶל מוֹעֵד: (ז) וַיֵּרָא פִּינְחָס בֶּן אֱלֶעָזָר בֶּן אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן וַיִּקָּם מִתּוֹךְ הָעֵדָה וַיִּקַּח רֶמֶחַ בְּיָדוֹ: (ח) וַיָּבֵא אַחֵר אִישׁ יִשְׂרָאֵל אֶל הַקִּבְּהָ וַיִּדְקֹר אֶת שְׁנֵיהֶם אֶת אִישׁ יִשְׂרָאֵל וְאֶת הָאִשָּׁה אֶל קִבְּתָהּ וַתַּעֲצֹר הַמַּגֵּפָה מֵעַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: (ט) וַיְהִי הַיּוֹמִים בַּמַּגֵּפָה אַרְבָּעָה וָעֶשְׂרִים אֶלְפֵי: [פרשת פינחס] (י) וַיִּדְבֹר יְקֹזֵק אֶל מֹשֶׁה לֵּאמֹר: (יא) פִּינְחָס בֶּן אֱלֶעָזָר בֶּן אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן הִשִּׁיב אֶת חַמְתִּי מֵעַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּקִנְאוֹ אֶת קִנְאָתִי בְּתוֹכְכֶם וְלֹא כְלִיתִי אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּקִנְאָתִי: (יב) לָכֵן אֶמַר הַנְּיִי נָתַן לִּי אֶת בְּרִיתִי שְׁלוֹם: (יג) וְהִיְתָה לִּי וּלְזֶרְעוֹ אַחֲרָיו בְּרִית כְּהֵנֶת עוֹלָם תַּחַת אֲשֶׁר קָנָא לְאַלְהֵיו וַיִּכְפֹּר עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: (יד) וְשֵׁם אִישׁ יִשְׂרָאֵל הַמַּגֵּפָה אֲשֶׁר הִקָּה אֶת הַמְדִינִית זָמְרִי בֶן סִלּוּא נְשִׂיא בֵּית אֵב לְשִׁמְעוֹנִי: (טו) וְשֵׁם הָאִשָּׁה הַמַּגֵּפָה הַמְדִינִית כְּזָבִי בֵּת צוּר רֹאשׁ אֲמוֹת בֵּית אֵב בְּמִדְבַר הַיַּבֵּשׁ:

רש"י
(ה) **הרגו איש אנשיו** - כל אחד ואחד מדייני ישראל היה הורג שנים, ודייני ישראל שמונה רבוא ושמונת אלפים, כדאיתא בסנהדרין (יח א): (ו) **והנה איש מבני ישראל בא** - נתקבצו שבטו של שמעון אצל זמרי שהיה נשיא שלהם, אמרו לו אנו נדונין במיתה ואתה יושב וכו', כדאיתא באלו הן הנשרפין (סנהדרין דף פב א): **את המדינית** - כובי בת צור: **לעיני משה** - אמרו לו משה, זו אסורה או מותרת, אם תאמר אסורה, בת יתרו מי התירה לך וכו', כדאיתא התם: **והמה בוכים** - נתעלמה ממנו הלכה כל הבועל ארמית קנאים פוגעים בו געו כלם בבכיה. בעגל עמד משה כנגד ששים רבוא, שנאמר (שמות לב כ) ויטחן עד אשר דק וגו' וכאן רפו ידיו, אלא כדי שיבא פינחס ויטול את הראוי לו: (ז) **וירא פינחס** - ראה מעשה וזכר הלכה, אמר לו למשה מקובלני ממך הבועל ארמית קנאין פוגעין בו, אמר לו קריינא דאגרתא איהו ליהוי פרוונקא, מיד ויקח רומח בידו וגו': (ח) **אל הקבה** - אל האהל: **אל קבתה** - [אל הקיבה] כמו הלחיים והקיבה כיון בתוך זכרות של זמרי ונקבות שלה, וראו כלם שלא לחנם הרגם, והרבה נסים נעשו לו כו', כדאיתא התם (סנהדרין פב עגלים לעבודה זרה והרג נשיא שבט מישראל, לפיכך בא הכתוב ויחסו אחר אהרן: **בקנאו את קנאתי** - בנקמו את נקמתי, בקצפו את הקצף שהיה לי לקצוף. כל לשון קנאה הוא המתחרה לנקום נקמת דבר, אנפרימני"ט בלע"ז [חמה]: (יב) **את בריתי שלום** - שתהא לו לברית שלום, כאדם המחזיק טובה וחנות למי שעושה עמו טובה, אף כאן פירש לו הקדוש ברוך הוא שלומותיו: (יג) **והיתה לו** - בריתי זאת: **ברית כהנת עולם** - שאע"פ שכבר נתנה כהונה לזרעו של אהרן, לא נתנה אלא לאהרן ולבניו, שנמשחו עמו ולתולדותיהם שיולידו אחר המשחתן, אבל פינחס שנולד קודם לכן ולא נמשח, לא בא לכלל כהונה עד כאן. וכן שנינו בזבחים (קא ב) לא נתכהן פינחס עד שהרגו לזמרי: **לאלהיו** - בשביל אלהיו, כמו (במדבר יא, כט) המקנא אתה לי, (זכריה ח ב) וקנאתי לציון, בשביל ציון: (יד) **ושם איש ישראל וגו'** - במקום שייחס את הצדיק לשבח ייחס את הרשע לגנאי: **נשיא בית אב לשמעוני** - לאחד מחמשת בתי אבות שהיו לשבט שמעון. דבר אחר להודיע שבחו של פינחס, שאע"פ שזה היה נשיא, לא מנע את עצמו מלקנא לחילול השם, לכך הודיעך הכתוב מי הוא המוכה: (טו) **ושם האשה המכה וגו'** - להודיעך שנאתם של מדיינים שהפקירו בת מלך לזנות, כדי להחטיא את ישראל: ראש אמות - אחד מחמשת (במדבר לא ח) מלכי מדין את אוי ואת רקם ואת צור וגו', והוא היה חשוב מכולם, שנאמר ראש אמות, ולפי שנהג בזיון בעצמו להפקיר בתו מנאו שלישי: **בית אב** - חמשה בתי אבות היו למדין עיפה ועפר וחונך ואבידע ואלדעה, וזה היה מלך לאחד מהם: